

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ДЕРЖАВНОГО ОБОРОННОГО ЗАМОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ**

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF THE FORMATION
OF THE STATE DEFENSE ORDER IN UKRAINE**

У сучасних умовах Україна стикається з рядом важливих проблем у сфері формування державного оборонного замовлення. Недостатня координація між різними структурами та відомствами, що відповідають за цей процес, що може призводити до дублювання функцій та невпевненості у визначенні пріоритетів. Відсутність ефективного механізму взаємодії може ускладнювати прийняття стратегічних рішень та сприяти невпевненості в національній безпеці. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного та військового права, норм національного законодавства та новітніх позицій вчених, розкрити стан та перспективи розвитку адміністративно-правових засад формування державного оборонного замовлення в Україні. Оборонне замовлення в плановій економіці є найважливішим елементом державної економічної політики. За відсутності приватної власності, природним чином стимулюючої підприємницьку ініціативу, державне оборонне замовлення стає своєрідним засобом стимулювання розвитку фундаментальної та галузевої науки, промислового і технологічного оснащення оборонної промисловості. У статті визначено, що проблемами, які потребують вирішення для подальшого розвитку адміністративно-правових засад формування державного оборонного замовлення в Україні. Зокрема, необхідно: удосконалити порядок формування та реалізації державного оборонного замовлення, зокрема, запровадити систему планування державного оборонного замовлення на середньострокову та довгострокову перспективу; посилити контроль за виконанням державного оборонного замовлення, зокрема, запровадити систему моніторингу виконання державного оборонного замовлення; підвищити ефективність використання коштів, передбачених на державного оборонного замовлення. Сформовано перспективи розвитку адміністративно-правових засад формування державного оборонного замовлення в Україні пов'язані з подальшим удосконаленням законодавства у цій сфері, зокрема, можливі такі напрями удосконалення: запровадження системи стратегічного планування державного оборонного замовлення; запровадження системи моніторингу виконання державного оборонного замовлення; підвищення ефективності використання коштів, передбачених на державного оборонного замовлення.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративні правовідносини, адміністративно-правове забезпечення, державне оборонне замовлення, інформаційно-аналітичне забезпечення, методи, повноваження, примус, публічний інтерес, суб'єкт, форми.

In modern conditions, Ukraine faces a number of important problems in the field of formation of the state defense order. Insufficient coordination between the various structures and departments responsible for this process, which can lead to duplication of functions and uncertainty in determining priorities. The lack of an effective interaction mechanism can complicate strategic decision-making and contribute to uncertainty in national security. The purpose of the article is to reveal the state and prospects for the development of the administrative and legal foundations of the formation of a state defense order in Ukraine on the basis of the theory of administrative and military law, norms of national legislation and the latest positions of scientists. Defense order

in the planned economy is the most important element of the state economic policy. In the absence of private property, which naturally stimulates entrepreneurial initiative, the state defense order becomes a peculiar means of stimulating the development of fundamental and branch science, industrial and technological equipment of the defense industry. The article defines the problems that need to be solved for the further development of the administrative and legal foundations of the formation of a state defense order in Ukraine. In particular, it is necessary: to improve the procedure for the formation and implementation of the state defense order, in particular, to introduce a system of planning the state defense order for the medium and long term; strengthen control over the execution of the state defense order, in particular, introduce a system for monitoring the execution of the state defense order; to increase the efficiency of the use of funds provided for in the state defense order. The prospects for the development of the administrative and legal foundations of the formation of the state defense order in Ukraine are formed, connected with the further improvement of the legislation in this area, in particular, the following areas of improvement are possible: introduction of the system of strategic planning of the state defense order; introduction of a system for monitoring the execution of a state defense order; increasing the efficiency of the use of funds provided for in the state defense order.

Key words: *administrative responsibility, administrative legal relations, administrative and legal support, state defense order, information and analytical support, methods, powers, coercion, public interest, subject, forms.*

Актуальність теми. У сучасних умовах Україна стикається з рядом важливих проблем у сфері формування державного оборонного замовлення. Недостатня координація між різними структурами та відомствами, що відповідають за цей процес, що може призводити до дублювання функцій та невпевненості у визначенні пріоритетів. Відсутність ефективного механізму взаємодії може ускладнювати прийняття стратегічних рішень та сприяти невпевненості в національній безпеці.

Оборонне замовлення в плановій економіці є найважливішим елементом державної економічної політики. За відсутності приватної власності, природним чином стимулюючої підприємницьку ініціативу, державне оборонне замовлення (далі – ДОЗ) стає своєрідним засобом стимулювання розвитку фундаментальної та галузевої науки, промислового і технологічного оснащення оборонної промисловості. З загальноекономічних позицій ДОЗ був засобом забезпечення зайнятості населення, способом створення значної кількості робочих місць по всьому життєвому циклу воєнної техніки — від проектування до використання виробів за призначенням та їх утилізації. При чому в силу ефекту мультиплікатора зайнятість забезпечується не тільки в оборонних, але і в суміжних з ними галузях народного господарства [2, с. 95–98].

Огляд останніх досліджень. Сучасні правові питання забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, крізь призму адміністративного права, розкривали у своїх роботах такі вчені як М. Баюк, Ю. Битяк, С. Галака, О. Гришуткін, Д. В. Журавльов, І. Залюбовська, О. Зубко, А. Колодій, Є. Красников, Ю. Кучинський, В. Пахомов, М. Перепелиця, О. Усаченко, С. Стеценко, В. Теремецький, С. Чумаченко, Є. Ярусевич та інші.

Однак, враховуючи складні політичні, економічні та соціальні умови, сучасне адміністративно-правове забезпечення державного замовлення для обороноздатності України є актуальним науковим питанням, що в свою чергу, зумовлює необхідність нових наукових досліджень в межах симбіотичного поєднання адміністративного та військового права.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного та військового права, норм національного законодавства та новітніх позицій вчених, розкрити стан та перспективи розвитку адміністративно-правових засад формування державного оборонного замовлення в Україні.

Виклад основних положень. Відомо, що теоретичною базою економічної політики, в якій ДОЗ є одночасно і метою і засобом підтримки стійкого функціонування економічної системи держави, що ставить в центр економічного процесу не споживання, а виробництво. Нині, як і раніше, в центрі боротьби між прихильниками ліберально монетаристської та інституційної моделей реформування економіки України знаходиться питання про форми державного втручання в економічне життя. Як відзначають дослідники в ХХ ст. економічна роль держави суттєво змінилася. Про це свідчать показники зростання державних витрат, у тому числі соціальних [2, с. 95–98].

В економічній теорії значна увага приділяється аналізу тісно пов'язаних проблем контрактів, що виникають при громадських і приватних закупівлях, при регулюванні та стимулюванні фірм, при організації та менеджменті. Наприкінці минулого тисячоліття економічна теорія почала визнавати, що при аналізі багатьох економічних проблем корисно розуміти природу обмеженої інформації, наявної в економічних учасників, і роль економічних інститутів для стимулювання бажаної стратегічної поведінки учасників.

При оборонних або військових закупівлях уряд, як правило, зіштовхується з надзвичайно складною багатогранною проблемою стимулів. По-перше, оборонні фірми мають приватну інформацію. По-друге, не всі дії цих фірм підлягають моніторингу. Тому процеси таких закупівель відбуваються за невизначеності, а довгострокові контракти з цими фірмами не містять повної інформації, що ускладнює їх втілення. Велика частина процесу закупівлі відбувається в ситуації двосторонньої монополії, де обидві сторони ринку виявляють обережність до здійснення конкретних інвестицій, знижуючи свою переговорну владу. Оскільки ключовим результатом процесу закупівлі є дослідження і розробки, то важко об'єктивно вимірювати якість нових ідей, що ускладнює проблему стимулювання. Крім того, на практиці уряд є не одним раціональним учасником, а складною ієрархічною інституцією, що має свої проблеми стимулів між ієрархічними рівнями з відповідними наслідками для стосунків уряду з оборонними фірмами [6, с. 36–39].

Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій. Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є: 1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили; 2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки; 3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони [4].

Для реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони необхідно використовувати різні інструменти, механізми, засоби та дії, одним із яких є державні оборонні закупівлі. В 2020 році був прийнятий Закон України «Про оборонні закупівлі» від 17 липня 2020 року № 808-ІХ, що визначає загальні правові засади планування, порядок формування обсягів та особливостей здійснення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони, а також інших товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони, а також порядок здійснення державного і демократичного цивільного контролю у сфері оборонних закупівель [1].

Закони України «Про державне оборонне замовлення» та «Про національну безпеку України» служать головним інструментом господарювання та управління замовленнями на цілі державного споживання. Саме вона є тим економіко-правових, організаційно-управлінських та адміністративних механізмом, через який держава реалізує в економіці країни свої фінансові, матеріальні та інші ресурси для виконання різних державних програм замовлень, передусім у військовій області [2, с. 95–98]. Окрім того, загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України [4].

Згідно Закону України «Про оборонні закупівлі», оборонні закупівлі здійснюються на основі таких принципів: своєчасність та відповідність прийнятим рішенням щодо захисту національних інтересів України, забезпечення потреб безпеки і оборони; послідовність прийняття та виконання рішень щодо розроблення, закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення, систематичність їх виконання; конкурентність; ефективність використання коштів, результативність; відкритість та прозорість (крім відомостей, що становлять державну таємницю і розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці); запобігання корупції, зловживанням та дискримінації; цілісність, узгодженість, системність планування та фінансування оборонних закупівель, урахування пріоритетів і обмежень, встановлених державними програмами у сферах національної безпеки і оборони [1].

Однак, є низка проблем, які потребують вирішення для подальшого розвитку адміністративно-правових засад формування ДОЗ в Україні. Зокрема, необхідно: – удосконалити порядок формування та реалізації ДОЗ, зокрема, запровадити систему планування ДОЗ на середньострокову та довгострокову перспективу; – посилити контроль за виконанням ДОЗ, зокрема, запровадити систему моніторингу виконання ДОЗ; – підвищити ефективність використання коштів, передбачених на ДОЗ.

Державна політика у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва спрямована на створення сучасних, мобільних і боєздатних сил оборони, які стануть невід’ємною складовою вільної, заможної, демократичної і правової України, користуватимуться повагою в суспільстві та в іноземних партнерів і міжнародних організацій, спільно з іншими складовими сектору безпеки і оборони, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями та суспільством забезпечать всеохоплюючу оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Досягнення цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва з урахуванням умов та обмежень здійснюватиметься шляхом формування та реалізації, зокрема, прозорих і ефективних оборонних закупівель, що забезпечать підтримання існуючих та довгострокових інвестицій у розвиток майбутньої військової інфраструктури, повне задоволення потреб у поточному забезпеченні Збройних Сил України, інших складових сил оборони та створення необхідних для виконання покладених завдань запасів матеріальних засобів [5].

Згідно Стратегії воєнної безпеки України оснащення Збройних Сил України та інших складових сил оборони новітнім озброєнням, військовою і спеціальною технікою та забезпечення ракетами і боеприпасами здійснюватиметься з урахуванням нарощування можливостей національної оборонної промисловості, поступового збільшення обсягів фінансування потреб оборони України, нарощування можливостей закупівлі за імпортом та залучення інвестицій. Передбачається закупівля окремих високотехнологічних систем озброєння, військової та спеціальної техніки за кордоном за умови додаткового фінансування [1].

Таким чином, можна сказати, що перспективи розвитку адміністративно-правових засад формування ДОЗ в Україні пов’язані з подальшим удосконаленням законодавства у цій сфері, зокрема, можливі такі напрями удосконалення: запровадження системи стратегічного планування ДОЗ; запровадження системи моніторингу виконання ДОЗ; підвищення ефективності використання коштів, передбачених на ДОЗ.

Також варто зазначити, що війна України з Російською Федерацією вплинула на систему забезпечення державних оборонних замовлень (ДОЗ) в Україні в декількох аспектах. По-перше, війна призвела до збільшення обсягів та номенклатури продукції оборонного призначення, яка потребує закупівлі. Це пов’язано з необхідністю поповнення запасів Збройних Сил України та інших військових формувань, а також з потребою в нових видах озброєння та військової техніки для ведення бойових дій. По-друге, війна призвела до виникнення нових проблем у сфері ДОЗ. Зокрема, виникли проблеми з постачанням продукції оборонного призначення з-за кордону, а також з організацією виробництва в Україні. По-третє, війна призвела до внесення змін до законодавства України у сфері ДОЗ. Зокрема, було прийнято низку нормативно-правових актів, які спрямовані на спрощення та прискорення процедури оборонних закупівель, а також на посилення контролю за їх проведенням.

В свою чергу, зміни у сфері ДОЗ, спричинені війною сприяють підвищенню ефективності системи ДОЗ та забезпеченню обороноздатності України. Конкретними прикладами того, як війна вплинула на систему ДОЗ в Україні є наступні: в 2022 році обсяг ДОЗ для Збройних Сил України збільшився вдвічі порівняно з 2021 роком; в 2022 році Україна отримала від іноземних партнерів військову допомогу на суму понад 20 мільярдів доларів США; в 2022 році Україна прийняла низку нормативно-правових актів, які спрямовані на спрощення та прискорення процедури оборонних закупівель.

Список використаних джерел:

1. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-ІХ. *Голос України*. 2020. № 144.
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 9. Ст. 89.
3. Усаченко О. О. Особливості формування державного оборонного замовлення в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 95–98.

4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31.

5. Стратегія воєнної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. *Урядовий кур'єр*. 2021. № 59.

6. Горбачук В. М., Дунаєвський М. С., Сирку А. А., Сулейманов С.-Б. Особливості державних оборонних замовлень. *Глобальні виміри захисту економічної конкуренції* : II Міжнародна науково-практична конференція, (28 лютого 2018 року). Київ : Тенар, 2018. С. 36–39.

УДК 342.9:347.7

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.30>

ТКАЧУК О.П.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ВИЗНАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ ДОБРЕ ВІДОМОЮ АПЕЛЯЦІЙНОЮ ПАЛАТОЮ

ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS FOR THE RECOGNITION OF A TRADEMARK BY THE WELL-KNOWN APPEALS CHAMBER

Оскільки публічно-правова охорона добре відомої торгівельної марки в Україні здійснюється двома шляхами: визнання торгівельної марки добре відомою Апеляційною палатою та визнання торгівельної марки добре відомою судовою інстанцією в Україні, то є нагальна необхідність проведення правового аналізу визнання торгівельної марки добре відомою Апеляційною палатою Національного офісу інтелектуальної власності.

Проводиться правовий аналіз поняття адміністративного провадження та співставлення його із адміністративним провадженням щодо визнання торгівельної марки добре відомою Апеляційною палатою. Акцентовано увагу на важливості з'ясування Апеляційною палатою факторів, які є доречними; підтвердження результатів опитування, проведеного дослідницькою організацією, яка спеціалізується в галузі проведення соціологічних або маркетингових досліджень, досліджуються докази розповсюдження продукції як на території України, так і на територіях іноземних країн, в тому числі позиції по обсягу продажу та географічному районі використання торгівельної марки, інші відомості, які, на думку її власника, свідчать про добру відомість його торгівельної марки в Україні стосовно товарів і/або послуг, що ним виробляються і/або надаються не виключаючи й інших доказів, перелік яких не обмежений законодавством.

Автором наводиться особливість визнання торгівельної марки добре відомою Апеляційною палатою, що полягає в даті визнання такої марки добре відомою, яка не збігається з часовими межами прийняття такого рішення. Власне наводяться приклади прийняття рішень щодо деяких торгівельних марок, які визнані добре відомими набагато раніше, ніж прийнято таке рішення щодо них.

Вперше наводяться стадії провадження з визнання Апеляційною палатою торгівельної марки добре відомою та співставляються правові норми із Законом України «Про адміністративну процедуру». Крім того, доводиться позиція щодо наявності другорядних стадій (не обов'язкових) у такому провадженні. Обґрунтовується висновок щодо відповідності Регламенту Апеляційної палати Законом України «Про адміністративну процедуру».

Ключові слова: торгівельна марка, добре відома торгівельна марка, Національний офіс інтелектуальної власності, Регламент Апеляційної палати, судова влада.